QL
461
.R873
ENT

Kot. 8 fuzet 3
1901 : marc

QL
461
R873
ENT

VIII. kötet. 1901. márczius. 3. füzet.

ROVARTANI LAPOK

HAVI FOLYÓIRAT

különös tekintettel a hasznos és kártékony rovarokra

DR. BEDŐ ALBERT DR. ENTZ GÉZA
DR. CHYZER KORNEL DR. HORVÁTH GÉZA

KÖZREMŰKÖDÉSÉVEL

SZERKESZTIK

A. AIGNER LAJOS ÉS CSIKI ERNŐ.

BUDAPEST, 1901.
A ROVARTANI LAPOK SZERKESZTŐSÉGE ÉS KIADÓHIVATALA
VIII., RÖKK-SZILÁRD-UTCZA 32.

Megjelenik minden hónap első napján, julius és augusztus havak kivételével
Előfizetési ára egész évre 8 kor.

Tartalom.

Entomologiai megfigyelések Ausztráliában. *Biró Lajostól. I.* 45
Sesia empiformis Esp. var. hungarica n. var. *Tomala Nándortól.* 47
Az arktikus tájak lepkéi. *A. Aigner Lajostól.* 50
Magyarország Alleculidái. *Csiki Ernőtől.* 53
Eperjes környékének Noctuidái *Dahlström Gyulától. I.* 60
A lepkék biologiájához. *A. Aigner Lajostól* 62
Különfélék:
Hazai rovargyűjtemények 64
Entomologiai pályamívek és pályadijak 64
Irodalom 64

A kir. magy. Természettudományi Társulat állattani szakosztálya minden hónap első pénteken (VIII., Eszterházy utcza I.) ülést tart. Vendégeket szívesen lát.

A budapesti entomologusok *minden pénteken este* a Muhr-féle vendéglőben (Kerepesi-út 44.) találkoznak.

Kedvezmény.

Az 1897., 1898., 1899. és 1900-iki teljes évfolyammal még szolgálhatunk. Új előfizetők **fele áron** kaphatják. Az előbbi kötetekből csak egyes példány áll rendelkezésre; ezek következő áron kaphatók: I. kötet 10 kor, II. kötet 6 kor, III. kötet 10 kor

Az előfizetési összegek kiadóhivatalunkhoz (VIII. Rökk-Szilárd-utcza 32.) címzendők.

J. v. Mallász

Studien über ungarische Caraben.

I.

Über Carabus obsoletus und dessen Verwandte.

7 ábrával, Budapest, 1901.

ÁRA 1 KORONA

Megrendelhető szerkesztőségünk útján.

Entomologiai megfigyelések Ausztráliában.*)

Irta *Biró Lajos.*

I.

Mount Victoria 1900. novemberhó 13. A Heterogynidákhoz tartozó *Thynnus* darázsnak nehánya egy Eucalyptus-bokrocska ágaira szállt, a rajta tömegesen ülő Coccidákon nyalakodni.

Furcsa házaséletet élnek ezek a *Thynnus*-darazsak. Éjjel különválva alusznak, a hím bokrok kiálló száraz ágain, vagy a zöld levelek között, a nőstény valószínűleg a földön heverő száraz levelek alatt. Másnap délelőtt házasságot kötnek — egy napra. Az aránytalanul nagy szárnyas hím egész nap magával czipeli a szárnyatlan hangyaforma piczi nőstényt; ő maga közönyösen jár dolga után nyalakodni virágokra, vagy Coccusok mézharmatára. Az alatt a szerelmetés feleség csak a házasság gyönyöreinek él, félkörösre összekuporodva felfelé hajlik, mozdulatlanul czipelteti magát, enni se kíván. A szerelmeskedés sokáig tarthat, mert fogtam már Thynnus-párokat delelőtt, délben és délután 5 óra tájban. Jóformán alig találtam eddig hím *Thynnus*-t napközben egyedül röpülve, mindig rajta függött a párja. A mi magános ním van eddig gyűjteményemben, azt mind estefelé aludva fogtam.

Hogy ilyen sok *Thynnus* röpül a párjával, arról azt következtetem, hogy a hím nemcsak egyszer házasodik, hanem napnap után. Ez a szokása megkönnyíti a rovarászoknak a párok felismerését, a mi különben hasonlótlan alakuk mellett igen nehéz lenne.

Minden egyes párt külön szoktam megölni s rögtön külön papircsőbe tenni, hogy egy tűre tűzzem azután. Tegnap eltértem ettől a jó szokástól, közel lévén az este. Azt hittem, úgyis mind csak egyfajta! A feltűzéskor látom, hogy vannak itt egészen fekete

*) Megrongált egészségének helyreállítása végett *Biró Lajos* 1900. októberhó elején Ausztráliába utazott s ott hat hetet töltött. Habár üdülés czéljából ment oda, rovarászói szenvedélye mégis rávitte, hogy minden alkalmat a gyűjtésre felhasználjon.

s vannak sárga foltos hímek is. Csak egy pár fulladt meg együtt maradva, a többi nőstény vonaglás közben elszabadult.

Legközelebbi rokonait, a Mutillákat, én részemről Európában sohasem láttam, hogy nőstényüket magukkal hordták volna. Ámbár találtam párosodva is, de épen csak a copulatió alkalmával láttam együtt. Most a Thynnus-ok visszaemlékeztetnek arra, hogy Ujguineában igenis láttam Mutillát, mely magával hordta nőstényét. Úgy emlékszem, hogy 2—3 pár volt ilyen.

Novemberhó 15. Ezt a napot kizárólag az Eucalyptuson élő rovaroknak szenteltem. Különösen számos Microhymenopterát gyűjtöttem. Hiszem és reménylem, hogy valahára ezekre is ráadja a fejét valaki, ha nem nálunk, hát legalább a külföldön. Épen azért most elkezdem feltűzni azokat is. Eddig keveset ügyeltem rájuk, legfölebb spiritusba tettem az apró bogarak közé. Hát ezek ott is szépen megmaradnak, de nem tudom mi lesz aztán otthon velük? Legjobban megmaradnának spiritusban, míg valaki előfogja őket, de kérdés, hogy lesz-e kedve szabályszerűleg feltűzni őket, ha majd felszaporodnak? Mert ezeknek a feltűzése a legényt nagyon próbára teszi. Kemények, a tűt épen a hegyénél fogom meg a csiptetővel, így nem hajlik el. Most meg a rovar ugrik el alóla, mikor beszúrni akarom s puszta szemmel nem oda találunk a tűvel, a hova akarunk, hát okvetlenül nagyító alatt kell a tűvel czélozni, pedig mind a két kéz el van foglalva, nem tarthatjuk a nagyítót is. Praeparáló mikroskopot rögtönzök a loupéból, egy katulya szélén nehezéket teszek a szárára, hogy fel ne billenjen. Igy a két kezem szabadon marad, a bal kéz mutató és hüvelyk ujja hegye közé fektetem a kemény micrót, s a hegyénél, lehető rövidre fogva a tűt, áttöröm a hátát, függőleges állásba igazitom a tűt, mely a mellén már könnyen áthatol. A keményebben előbb erősebb tű hegyével fúrok lyukat. Igy ritkán rontok el minutiatűt.

Sokszor már más lágy apró rovarkánál is rászorulok magam is erre a praeparáló mikroskopra, mert hajh! a tropikus erős világosság megrontotta az én ablakaimat is, bolhanagyságú rovarnál nem mindig találok már oda, a hova akarok! Pedig — mint Dr. Horváth Géza úr szokta mondani — a Psyllának csak egy scutellumja van, de két szárnya, hát inkább a kettőből áldozzunk fel egyet, mintsem az egyetlent tegyük semmivé. De a scutellumnak is van két oldala, s ha épen oda találunk, a nagyocskáknál, akkor „Nincs még veszve Lengyelország!"

Csak azért fecsegtem mindezt össze, a Microhymenopterák ötletéből, hogy talán kedvet kap valaki praeparálásukra, mert a

szemeim miatt keseregni nincsen okom: eszem ágában sincs pápaszemre gondolni.

A Mount Victorián szedett micrók közt volt egy kis Ichneumonida, nehány légy, Hemerobius, Chrysopa és pár Homoptera is.

Ezeknek külön históriájuk van. Eszembe jutott éjjel a sötétben hálózni és pedig csupán az Eucalyptus bokrokról. Ilyenkor nincsennek rajta az esetlegesen odaröpülők, csak a rendesen róla táplálkozók, hát ezzel a kisérlettel ellenőrizni akartam, hogy melyik a valódi Eucalyptus-rovarok? Ment is volna minden. A szemben levő puszta telken meghálóztam az Eucalyptus bokrokat a sötétben, csak ki kellett épen válogatni. Ámde sok volt a hálóban a hangya, a szobámban nem ereszthettem ki őket, nehogy a feltüzött micrók közé tévedjenek, ki kellett mennem a tornáczra, itt is csak egyetlen széltől védett helyecskét találtam, mert ebben a förtelmes Ausztráliában éjjel-nappal fú a szél.

Erre a szokatlan cselekedetre persze azonnal odagyültek körém az éjjeli lepkék is, nagyfogú angol ladyk és gentlemanek személyében, kik nagy hősiességet láttak abban, hogy nem félek a hangyáktól. Hanem aztán odahozta az ördög a vendéglősnét is, aki olvasott volt már a „fehér hangyák" veszedelméről, s most megijedt, hogy elárasztom a házát ilyenekkel.

Hiába biztattam, hogy ezek csak a szabadban élnek meg, ezek nem is hasonlók azokhoz, feketék; asszonyi logikával bizonyította a többi ángliusnak, hogy az árnyékban majd megfehérednek s mindent összerágnak.

Igy aztán vége szakadt az én éjjeli bogarászásomnak, csak nehányat mentettem meg belőle

---

Sesia empiformis Esp. var. hungarica n. var.

Irta *Tomala Nándor.*

Az 1895-ik év augusztus havában először vizsgáltam meg a Tisza árterületén buján tenyésző *Euphorbia lucida* W. Kit. nevű növényt, a melyben a többi közt *Sesia*-hernyót is találtam.

Ez az *Euphorbia*-faj tudvalevőleg világos-zöld és sötétebb, kivált a szárakon és levélzugokban ibolyás-barna eltérésben fordul elő; a mely színbeli eltérés azonban nem nyújtott elegendő okot arra, hogy az egyiket vagy másikat külön névvel jelölték volna. Magam is csak annál az oknál fogva említem fel ezt a körülményt,

mert a világos zöldekből nyert *Sesiák* kikelésükkor világosabb színűeknek látszottak; mint a sötétebbekből kikeltek. Ez a különbség azonban csaknem elenyészik, hogyha az állatok huzamos ideig a gyűjteményben vannak, mert idővel sötétebbekké válnak. A táplálónövény és az abban élő rovarok színezésének találkozása bizonyára épen úgy érdekli a zoologust, mint a botanikust.

A *Sesia*-hernyók lakta növények többnyire oly területen találhatók, a mely a szabályozási munkálatok folytán részben kiszárított hajdani folyammederből keletkezett. Az ilyenféle terület, a milyenre a Tisza, Maros és Duna mentén gyakran akadunk, nem tulajdonképeni mocsaras talaj, a mennyiben időnként való elárasztása a nyáron teljesen kiszáradó belvizektől származik. Oly *Euphorbiában*, mely folyton vízben vagy igen árnyékos helyen áll, nem lakik *Sesia*-hernyó. Kalocsa, Szeged és Makó környékén nem érte el e növény azt az óriási kifejlődést, a mit Zentán, a hol a másfél méternyi magassagot is meghaladja.

Első kisérletem a Zentán 1894. szeptember havában hazavitt hernyókkal, fájdalom igen csekély eredményű volt. A következő év junius havában mindössze négy lepkét kaptam belőlük, a melyek néhány kikészített hernyóval együtt gyűjteményemben foglaltatnak. Ezek a *Sesiák* azonnal feltüntek nekem igen sötét, zöldbe játszó színzésükkel, s ez arra bírt, hogy a tenyésztést ismételjem.

A kifejlődött lepke az *empiformis*-csoportba tartozik, de az ahhoz sorozható fajoktól különbözik az említett, rendkívül sötét, a zöldes sárgába játszó színezésével. Alapszíne fekete; a hím csápja rendesen valamivel hosszabb a nőstényénél, mely fölül fényes kékes fekete, holott a hímé zöldes csillogású; mindkét nemnek a csápja alul sárgás, olykor kékes-sárga. A hím csápja röviden fésűs, a nőstényé rovátkás; tőize alul sárga. Palpusa sárga, a hímé erős fekete szőrzettel. Homloka sötétkék, szeme csokoládé-színű; a fejtető és nyak szőrözete narancs-színű. Torán két sárga oldalsáv s ugyanoly középvonal mutatkozik, mely utóbbi azonban igen könnyen lekopik; az utótoron két zöldes sárga szőrpamat van. Melle fekete és kivált oldala sárga pikkelyektől fedett. A szárnyak átlátszó része, a szerint, a mint a világosság éri, zöldes vagy ibolya-színű, az utóbbi különösen az alsó szárnyon tünik fel. A felső szárny mellső és hátulsó szegélye zöldes vagy sárga pikkelyzésű. A külső szegély előtt levő szalag barna, a kifelé eső üveges sejtek pikkelyzett részei sötét sárgák, befelé sötéten kerekítettek. A középsáv fekete. A külső üveges tér négy apró sejtből áll, a melyek épúgy mint az ékalakú és a hosszanti sejt finom, átlátszó, sárgás-

zöld csillogású behintést mutatnak. Az ékalakú sejt a szárny tövét el nem éri, a hosszanti sejt pedig a középső szalagig ér. Az erek feketések, zöldes-sárga pikkelyzéssel, alul feketék, részint sárga pikkelyekkel. Az alsó szárny erősen fekete limbal-szegélyű; a sötét pikkelyzésű, elől szélesebb haránt-tér hátul hegyesen végződik. Rojtozata sötétbarna, felső szárnya hegyén sötétebb, szélén fakó barnás-zöld. Fekete potroha oldalt végig, a harmadik szelvénynél kiszélesedve, sárga színű. A 2., 4. és 6. szelvény alsó szegélye szintúgy, mint az *empiformis*-nál alig észrevehetőleg fehér, mert a fölöttük levő sötét szőrzet a fehér szegélyeket elszokta fedni. A hím 7-ik szelvénye sárga szegélyű. A lábszárak sárgák; a tarsusok belül sárgás- kivül fekete szőrzetűek; az ízek vége, kivált a hátsó lábakon köröskörül ibolyás-fekete szőrzetű. Potroha az *empiformis*-énál zömökebb; hátoldalán fekete pikkelyzéssel, mely zöldes-sárgába megyen át, ez a sárgás-zöld szín olykor egész foltsorokat alkot. Sötét hasi oldala helyenkint sárgás pikkelyzést mutat. A hím farpamata alul sárga, fölül fekete, sárga szegélylyel, a közepén széles-sárga, olykor narancsszínű sávval; a nőstény pamata sötétebb, inkább zöldes sárga.

A frissen kikelt állat színezése egészben véve zöldes csillogású; régibb példányokon a zöldes pikkelyek elszíneződnek s idővel csaknem egészen feketékké válnak, miáltal a közbe vegyült sárga pikkelyek színe jobban érvényre jut és a zöldes csillogás mindinkább eltünik.

Hasonló elszíneződés, fájdalom, csaknem valamennyi *Sesiánál* észlelhető, eltekintve az olajosodástól, mely által ez állatkák csaknem a felismerhetetlenségig elváltoznak.

Sesiánk röpülési ideje junius-juliusra esik; verőfényes napokon délelőtt és a déli órákban szokott kikelni.

A csontszínű hernyó egy évig táplálkozik és alig különbözik a többi *Sesiáé*-tól, feje élénk fényű rőtbarna, elől sötétebb, kevéssé szőrös; teste csaknem csupasz, mellső szelvényei kissé megvastagodottak.

A hernyó életmódja rendkivül érdekes. Megfigyeltem, hogy — miként az más *Sesia*-hernyóknál is előfordul — oly esetben, ha a talaj felső rétege nagyon kiszáradt, összefont földrészecskékből, gyökérmaradványokból, porhadványból s égyáltalában minden rendelkezésre álló anyagból a nedves földrétegbe alányuló tömlőt készit s abban föl- s alá mászik, hogy nedvességre és nedves melegségre való szükségletének eleget tehessen. Még a báb is képes a potrohán levő tüske koszorúknál fogva a tömlőben mélyen

leszállni s a szükséghez képest (ha az altalaj nedves lesz) ismé felkúszni.

Különösen érdekesen mutatkozott ez a jelenség akkor, midőn oly tenyésztő házikót használtam, a mely a szükséges nedvességet alulról, bádog-edényben levő meleg víztől párolgás folytán nyerte. A tőzeggel és mohával kirakott rosta közt, a melyen az *Euphorbiák*-kal beültetett földréteg feküdt, és a bádog-edényben levő víz felülete közt maradt üres hézag körülbelül 60—80 mm. volt. Ezen az üres hézagon át fonták a *Sesia*-hernyók, tőzeg- és moharészecskékből szabadon a levegőben függő tömlőiket a víz felületéig. Ez pedig a hangyák intelligentiájára és türelmes kitartására emlékeztető nevezetes vállalkozás, ha fontolóra veszszük, hogy a gyönge hernyó kénytelen volt minden tőzeg- vagy moharészecskét felülről lehozni és a mind hosszabbá váló tömlő végéhez erősíteni. A vízben való sétálása közben egyikmásik hernyó a tömlőből a vízbe esett és megfulladt. E miatt az említett tenyésztő házikókat *Sesiák*-nál már nem is alkalmaztam.

Az 1896—1899. évek folyamán ezt a *Sesiát* a Magyarország legkülönbözőbb vidékeiről származó *Euphorbia lucida* W. Kit. gyökereiből és száraiból tenyésztettem, még pedig 150-nél több példányban. Ez talán elég volna annak beigazolására, hogy itt nem véletlen helyi aberratióról, hanem eddig még meg nem figyelt önálló fajjal van dolgunk; mindazonáltal egyelőre, mig ezirant teljes meggyőződést nem szereztem volna, ezen alakot mint az *empiformis Esp.* változataként *var. hungarica* névvel kívánok megkülönböztetni.

Az imént leirt *Sesianak* fajjogosultsága mellett szólana még az is, hogy minden eddigi tenyésztéseimnél *Euphorbia lucidá*-ból soha mást, mint ezt a *Sesiát* nem nyertem, és hogy az eddigi tapasztalataim szerint más Euphorbia-fajban egyáltalában elő nem fordul.

Az arktikus tájak lepkéi.

Irta *A. Aigner Lajos.*

A havasi lepkékről szólva (R. L. VII. 199.) megemlítettük, hogy azok jó része az arktikus tájakon is előfordul. Az arktikus vidéket következőképen tagoljak: 1. Arktikus Európa (Norvégia, Svédország, Finnország, Kola-félsziget, Oroszországnak a Fehértenger és Kara folyó közt levő része); 2. Arktikus Ázsia (Kora folyótól keletnek és északnak); 3. Arktikus Amerika (keskeny föld-darab a Jegestenger mentén, számos kisebb-nagyobb szigettel)!

4. Grönland (60—83°); 5. Izland (63—66°); 6. Novaja Semlja (70—77°); 7. A Medvesziget (74°); 8. Jan Mayen (71°); 9. Spitzberga (77—87°); 10. Ferencz-József-föld (80°); 11. Az újszibériai szigetek és Wrangel-föld; és 12. Labrador, mely ugyan voltaképen nem arktikus föld (56—61°), de faunája arktikus jellegű.

Nem lehet érdektelen néznünk, hogy hazai lepkéink közül melyek fordulnak elő ezen messze fekvő, sivár országokban is.

Ezek jegyzékét (csupán a nappaliakrá szorítkozván) adjuk íme, a mennyire az idevágó irodalom reánk nézve hozzáférhető volt:

Papilio Machaon L. Finnország 66°, Szibéria 69°, Norvégia 70°, Észak-Amerikában is. *Parnassius Mnemosyne L.* Szibéria. *Aporia crataegi L.* Norvégia 70°, *Pieris brassicae L.* Norvégia 70°-*rapae* Norvégia 70°; *napi L.* Finnország 66°, Norvégia 70°, Labrador 57°, *var. napaeae Esp.* Szibéria 70°, *var. bryoniae Esp;* Finnország 66°, Szibéria 67°, Norvégia 70°; *Callidice Esp.* Szibéria 68°. *Anthocharis cardamines L.* Szibéria 61°, *Leucophasia sinapis L.* Szibéria 64°. *Colias Palaeno L.* Szibéria 68°; *Edusa F.* Szibéria 60°, *Rhodocera rhamni L.* Szibéria 59°, *Thecla rubi L.* Szibéria 63°, Finnország 66°, Norvégia 68°. *Polyommatus Dorilis Hfn.* Labrador 57°, *phlaeas L.* Norvégia 70°; *Amphidamas Esp.* Szibéria 65°, Finnország 66°, Norvégia 68°. *Lycaena Argiades Pall.* Szibéria 59°: *Argus L* Finnország 66°, Norvégia 70°; *Astrarche Bgstr.* Norvégia 67°; *Icarus Rott.* Norvégia 69°; *Eumedon Esp.* Finnország 66°; *Argiolus L.* Szibéria 65°; *Sebrus B.* Szibéria 61°; *minima Fssl.* Norvégia 67°; *cyllarus* Rott. Szibéria 60°.

Vanessa Levana L. Szibéria 63°; *C-album L.* u. o. 65°; *polychloros L.* u. o. 65°; *Io L.* u. o. 59°; *Antiopa L.* u. o. 63° és Norvégia 66°; *Cardui L.* Finnország 66°, Szibéria 67°, Norvégia 70°; az előbbivel együtt Labrador 57° és Észak-Amerika is; *urticae L.* Finnország 66°, Norvégia 70°, és Észak-Amerika.

Melitaea Parthenie Bkh. Norvégia 70°. *Argynnis Selene Schiff.* Norvégia 70°; *Euphrosyne L.* Norvégia 69°, Szibéria 70°, *var. Fingal* Hbst. Norvégia 70°; *Pales Schiff.* és *var. Arsilache Esp.* Norvégia 67°, Szibéria 70°; *Aglaja L.* Norvégia 70° és Lappland; *Dia L.* Szibéria 56°, *Ino Rott., Latonia L., Niobe L.* és *Paphia L.* Lapplandban.

Erebia Medusa F. Szibéria 56°, Norvégia 66°; *Stygne O.* Szibéria 57°; *lappona Esp* Lappland és Norvégia 69°; *Ligea L.* Szibéria és Norvégia 69°; *Pararge Hiera F.* Szibéria 62°; *Maera L.* 67°. *Syrichthus malvae L.* Szibéria 59°. *Hesperia comma L.* Norvégia 66°, Labrador 57°. *Carterocephalus Palaemon Pall.* Szibéria 65° Labrador 57°.

Nappali lepke van összesen Norvégia és Svédországban 110, ebből az arktikus részen 49, az arktikus Szibériában 26, arktikus Amerikában 11, Grönlandban 3, Novaja Semlján 3, Izlandon és Spitzbergán egy sem; Wrangel-szigeten találtak egy lepke hernyót; Jan Meyenben és Ferencz-József-földön nincsen rovar.

Az arktikus lepkék némelyike mind a három földrészben fordul elő. Igy pl. a Grönlandból ismeretes 3 nappali lepkefaj: *Colias Hecla*, *Argynnis Chariclea* és *A. polaris*, sőt ezek még Novaja Semljáu is honosak. Az arktikus Amerika 11 nappali lepkéje közül ötöt Európában, kettőt pedig Ázsiában is fogták már. Egyáltalában Amerikában minél délibb irányban haladunk, annál inkább növekszik azon lepkeknek a száma, melyek ez országra nézve jellemzők, holott észak felé, Grindellandban az összes fajok Európa és Ázsia arktikus országaival közösek. Ez a jelenség világosan mutatja, hogy az összes arktikus országok ugyanazon egy faunaterülethez tartoznak, a mely az északi pólus felé mind jellemzőbbé válik, míg déli irányban hová tovább dél felől való bevándorlás útján az illető földrész sajátságait tünteti fel.

Már Aurivillius figyelmeztetett arra, hogy az arktikus terület határa hajdanában más volt, a mennyiben a jégkorszakban az arktikus állatok úgy Európában, mint Amerikában messzire túlmentek a poláris körön, és csak a jégkorszaknak megszüntével húzódtak északnak és fel a havasokra. Innen van az, hogy a havasok és az arktikus vidék lepkéi között, ha azonosság nem is, de feltünő hasonlatosság és közel rokonság mutatkozik.

Az arktikus lepkefajok nagy hajlandóságot tanusítanak a variálásra, kivált az elsötétedésre, habár az ellenkezője sem túlságos ritkaság. Gyakori a szőrzetnek erősebb fejlődése, miáltal némely lepkének teste egészen bozontossá válik.

A lepkék élete, kifejlett állapotban a magas északon természetszerűen igen rövid. Annál hosszabban tart hernyó-állapotuk; igy pl. egy álló esztendeig tart, míg teljesen kifejlődik az *Erebia lappona* és *Notodonta dromedarius;* két esztendőig fejlődik *Oeneis bore*, *Argynnis Freya*, *Arctia Quenseli*, *Cymatophora duplaris*, *Pachnobia carnea*, *Agrotis speciosa*, *Hadena exulis* és *Anarta lapponica*; *Agrotis hyperborea*-nak pedig olykor 3 év is kell, míg a lepke szárnyra kél.

A hideg tél alatt a hernyók tökéletesen megfagynak, a mi azonban, még ha ismétlődik is, egyáltalában meg nem árt nekik. Sőt, mint azt a kitelelő hazai hernyókról is tudjuk, a nagy hideg kevésbbé árt, mint az időjárás változása folytán bekövetkező ismétlődő felengedés.

Magyarország Alleculidái.

Irta *Csiki Ernő.*

Az *Alleculidae*, vagy mint azelőtt nevezték *Cistelidae* család, a *Heteromerák* családsorozatának egyik képviselője. Az ide tartozó állatok lárvái korhadó fákban, taplógombákban *(Mycetochara)*, részben pedig a földben élnek (*Omophlus*), hol vagy állati vagy növényi anyagból táplálkoznak. A kifejlődött állatok úgy mint a lárváik rejtett életűek, másik részük pedig a szabadban különösen virágzó növényeken található. Némely faj (*Omophlus rugosicollis, rufitarsis* és *lividipes)* helyenként óriási mennyiségben lép fel és pedig ilyenkor mint gazdaságilag kártékony rovar, mert a fák virágait és különféle gabona-félék fiatal kalászait rágja le. Az irodalomban leginkább az *Omophlus lepturoides Fabr.* (*Betulae aut.*) fajról találunk adatokat, hogy Magyarországon kártékonyan lépett volna fel*); ez adatok azonban nem erre, hanem a fentebb említett fajokra vonatkoznak.

Az *Alleculidae* családból eddig 10 nembe tartozó 30 faj és 11 fajváltozat ismeretes hazánkból. Ezek meghatározására szolgálnak a következőkben összeállított táblázatok.

Táblázat a nemek meghatározására:

1. A felső állkapcsok végükön rendszerint kettéhasítottak; a potroh elül és oldalt szegélyezett, 5 szabadon fekvő hasiszelvénynyel (nagyon ritkán egy 6. behúzható vagy kihúzható utolsó szelvény is lép fel). Az alsó állkapcsi tapogatók utolsó íze sokkal hosszabb mint az utolsó előtti. I. alcsalád: **Alleculinae**. ... 2.
— A felső állkapcsok vége egyszerű; a potroh elül és oldalt nem szegélyezett; a szabadon fekvő hasiszelvények száma 6 (hímeknél ritkán 7). Az alsó állkapcsi tapogatók utolsó íze legfeljebb alig hosszabb, mint az utolsóelőtti. — II. alcsalád. **Omophlinae**. ... 8.

*) Künstler, Die unseren Kulturpflanzen schädlichen Insekten. Wien, 1871. p. 79. — A m. kir. áll. Rovartani Állomás Közleményei. I, kötet. 8. füzet p. 57. (1892.) és ugyanott 10. füzet p. 53. (1894.)

2. A tarsusok utolsóelőtti íze lemezszerű nyúlványnyal bir, mely a karomíz alá nyúlik. — 1. csoport: *Alleculini.* 4.
— A tarsusok utolsóelőtti íze egyszerű ... ... 3.
3. A csápok karcsúk, odasimuló finom szőrzettel borítottak. — 2. csoport: *Gonoderini.* ... ... 6.
— A csápok kissé vastagok és elálló szőrzettel fedettek. — 3. csoport: *Mycetocharini.* Ide csak egy nem tartozik: ... ... **7. Mycetochara Berth.**
4. Az alsó állkapcsi tapogatók utolsó íze igen nagy, harántos balta-formájú. Az előtor előrefelé gyengén keskenyedő, oldalai tompák, finoman szegélyezettek. A hátsó czombok hosszúk, a szárnyfedők oldalszélén túlérnek. A szárnyfedők erősen rovátkoltak; a test keskeny **1. Allecula Fabr.**
— Az alsó állkapcsi tapogatók utolsó íze hosszúkás balta-formájú, háromszög-alakú vagy hosszúkás. Az előtor előrefelé erősen keskenyedő, az oldalai félköralakúak, élesek. A hátsó czombok rövidek, a szárnyfedők oldalszélén alig terjednek túl ... ... 5.
5. Az előmell nyúlványa az elülső csípők előtt rövid és lejtős; a csápok a test felénél rövidebbek, elég vastagok ... ... **2. Prionychus Sol.**
— Az előmell nyúlványa az elülső csípők előtt eleg hosszú és lapos; a csápok vékonyak és legalább a hímeknél majdnem oly hosszúak mint a test félhossza. **3. Hymenalia Sol.**
6. Az előtor oldalai csak hátul és igen finoman szegélyezettek. A szárnyfedők erősen pontozottan rovátkások ... ... **4. Pseudocistela Crotch.**
— Az előtor elül és oldalai egész hosszukban szegélyezettek. 7.
7. A test felülete csupasz; a szárnyfedők erősen pontozottan rovátkások; az előtor minden oldalán durván szegélyezett. ... ... **5. Gonodera Muls.**
— A test felülete finoman és sűrűn szőrös, a szárnyfedők nem pontozottan rovátkások, legfeljebb a varrat mellett van két rovátka, a többi elmosódott; az előtor félköralakú, finoman szegélyezett ... ... **6. Isomira Muls.**
8. A potroh elülső- és oldalszélén szegélyezett; az első potroh szelvényen egy mély kivágás van a hátulsó csípők felvételére ... ... **8 Podonta Muls.**
— A potroh elül nem és oldalt is többnyire nem szegélyezett; az első potrohszelvényen nincs mely kivágás a hátulsó csípők felvételére ... ... 9.
9. Az előtor előrefelé erősen keskenyedő, a hátulsó szögletek derékszögűek. ... ... **9. Cteniopus Sol.**
— Az előtor előre- és hátrafelé egyformán keskenyedő, a hátulsó szögletek kerekítettek ... ... **10. Omophlus Sol.**

Táblázat a fajok meghatározására:

I. alcsalád: **Alleculinae.**

1. csoport: **Alleculini.**

1. Allecula Fabr.

1. A hátulsó czombok valamivel túlérnek a potroh végénél. A hátulsó tarsusok első íze alig hosszabb mint a többi együttesen, a karmokon 7 fogacska van. A szárnyfedők köztércsei nem vagy csak gyéren pontozottak. — 1. alnem: *Upinella Muls.*
Ide egy hazai faj tartozik, ez homályos fekete, csak a fej kissé fényes, az előtor hosszánál kissé szélesebb. Hossza 7—9 mm. — Magyarországon a ritkább fajok közé tartozik ... **1. aterrima Rosh.**
— A hátulsó czombok a potroh végét nem érik el. A hátulsó tarsusok első íze hosszabb mint a többi együttvéve, a karmokon 5 fogacska van. A szárnyfedők köztércsei sűrűn pontozottak. — 2. alnem: *Allecula* i. sp.
Szintén egy hazai fajjal, ez fekete, finom szürkés szőrzettel fedett, előtora szélesebb mint hosszú, sűrűn pontozott. A csápok a test felénél hosszabbak; a tapogatók és lábak vörösek. Hossza 6—7 mm. — Nem ritka ... **2. morio Fabr.**

2. Prionychus Sol.

(**Eryx Steph.***)

1. Az előmell a csípők előtt lejtős, kissé domború, sűrűn pontozott. Homályos fekete, rövid fekete szőrökkel fedett. Az előtor sűrűn pontozott. A szárnyfedők rovátkosak, a rovátkákban durvább pontsorokkal, a köztércsék íveltek. A csápok és lábak vastagok, a lábfejízek rövidek. Az epipleurák elül laposak. Hossza 12—14 mm. Magyarország egész területén található, de elég ritka. ... **1. ater Fabr.**
— Az előmell a csípők előtt vízszintes, kivájt, alig pontozott. Fényes fekete, igen rövid fekete szőrzettel fedett. Az előtor korongja finoman és gyéren pontozott. A csápok és lábak vékonyabbak, a lábfejízek hosszabbak. Az epipleurák elül kivájtak. A szárnyfedők erősen fénylők. Hossza 10 mm.—Előbbinél gyakoribb, csak Magyarország északi vidékéről mindeddig még nem ismerjük. (*laevis Rosh., Küst.*) ... ... **2. melanarius Germ.**

3. Hymenalia Muls.

1. Az előtor oldalt kissé lehajló, szélei élesek. Barna, ritkán fekete, sárga szőrzettel fedett. A csápok ♂-nél a test hosz-

*) A Stephens-féle *Eryx* név 1832-ből nem használható, mert Daudin már 1803-ban a csúszó-mászók egy nemére alkalmazta.

szának $^3/_4$-ét, ♀-nél felét teszik ki; ♂-nél a csápok vastagabbak és kissé fürészesek, ♀-nél vékonyabbak, fonalformák. Hossza 8—9 mm. — Közönséges. (*fusca Ill.*) ... ... **I. rufipes Fabr.**

— Az előtor oldalt erősen lehajló, tompaszélű. Fényes fekete, gyéren szőrös. A csápok hímek- és nőstényeknél egyaránt a test felénél valamivel hosszabbak. Hossza 6—7 mm. — Eddig csak Magyarországból (Budapest, Péczel, Kalocsa) ismeretes. (*amplicollis Linder*) ... **2. morio Redtb.**

2. csoport: **Gonoderini.**

4. Pseudocistela Crotch.

(**Cistela Muls.**)

A fej, az előtor és paizsocska fekete, a szárnyfedők vörösek vagy sárgás-vörösek, erősen pontozottan rovátkások, a köztércsék kissé íveltek és époly erősen pontozottak, mint az előtor. A *var. serrata Chevr.* nevű fajváltozatánál az előtor és némelykor a paizsocska is sárgás-vörös, utóbbi esetben az előmell is hasonló színű. Hossza 10—12 mm. — Hazánkban eléggé elterjedt, de a törzsalak sokkal ritkább, mint a fajváltozata. **I. ceramboides Linné.**

5. Gonodera Muls.

Fekete, fényes, finoman pontozott, a csápok harmadik íze a negyediknél rövidebb, az előtor haránt os. Némelykor a szárnyfedők (*var. ferruginea Fabr.*) vagy az egész állat vörösbarna (*var. castanea Marsh*). Hossza 6·5—9 mm. — Közönséges, fajváltozatai ritkábbak, (*fulvipes Fabr.*) ... ... **I. Luperus Herbst**

6. Isomira Muls.

1. A negyedik csápíz hímeknél meghosszabbított és megvastagodott. Sárgás barna, sűrűn sárga szőrzettel fedett, a csápok töve és a lábak vörösek. Hossza 5—6·5 mm. — Hazánkban nem gyakori (Budapest, Péczel, Szt.-Endre, Pécs, Z.-Tapolcza, Lelle, Brassó, Herkulesfürdő). ... ... **I. antennata Panz.**

— A csápok ♂ és ♀-nél egyszerűek ... ... 2.

2. Az előtor sűrűn és finoman pontozott, a pontok a szárnyfedőkéinél finomabbak, a varrat-menti vonal csak hátul mélyebb. Széles tojásdadalakú, fekete sárgásbarna szárnyfedőkkel (tőalak), némelykor egészen sárgás-barna (*var. Evonymi Fabr.*) vagy egészen fekete (*var. maura Fabr.*) vagy fekete vörös előtorral (*var. thoracica Fabr.*) Hossza 4·5—5·5 mm. — Magyarországon gyakori, úgyszintén fajváltozatai is. ... ... **2. murina Linné.**

— Az előtor durván és sűrűn pontozott, a szárnyfedők finomabban pontozottak, erősebben fénylők, a varratmenti

vonal a szárnyfedők közepéig eléggé mély. Sárga vagy sárgás-barna. Hossza 5—6 mm. — E faj Dalmatiában és Istriában honos, Seidlitz egy magyarországi példányról is emlékezik meg. (Coll. Heyden), de maga is kétesnek tartja itteni előfordulását. Valószínű, hogy a magyar Tengermelléken is él, azért föntartással szintén felvettem e táblázatba. ... ... **3. testacea Seidl.**

3. csoport: **Mycetocharini.**

7. Mycetochara Berth.

1. Az elülső csípők érintkeznek. — 1. alnem: *Mycetochara* i. sp. ... ... 2.
— Az elülső csípőket egymástól az előmell nyulványa többékevésbbé elválasztja. — 2. alnem: *Ernocharis Thoms.* ... 4.
2. Az előtor keskenyebb, mint a szárnyfedők töve. Fekete, a szárnyfedőkön egy nagy vállfolt sárga, a test alul, a csápok és lábak sárgák, az utolsó két hasiszelvény fekete. Hossza 4—6 mm. — Közönséges ... **1. flavipes Fabr.**
— Az előtor körülbelül oly széles mint a szárnyfedők töve. Fekete, legfeljebb egy apró folt a vállon sárgás-vörös; a test alul fekete, a csápok, lábak és néha a has részben sárgás-vörös ... ... 3.
3. Az előtor és a szárnyfedők köztércsei egyszerűen (nem durván) pontozottak. Egy kis vállfolt sárga, némelykor ez hiányzik és a csápok és a potroh is sötétebbek (*var. morio Redt.*) Hossza 6—9 mm. — A törzsfaj Magyarországon úgy látszik ritka, a fajváltozat elég gyakori. **2. axillaris Payk.**
— Az előtor és a szárnyfedők köztércsei sűrűn és durván pontozottak. Színe fekete. Hossza 7 mm. — Eddig csak Máramarosból ismeretes. ... ... **3. sulcipennis Reitt.**
4. Minden szárnyfedőn egy nagyobb vállmenti folt és a szárnyfedők közepén túl egy a varratnál megszakított harántszalag sárga. A test felülete sűrűn fekete szőrökkel borított Hossza 4—5 mm. — Hazánkban ritka, eddig Uj-Moldva, Herkulesfürdő és Horvátországból ismeretes. ... ... **4. quadrimaculata Latr.**
— A szárnyfedők egyszínűek vagy csak egy sárga vállmenti folttal ... ... 5.
5. Szárnyfedők sárga vállmenti folttal ... ... 6.
— Szárnyfedők egyszínűek, feketék ... ... 7.
6. A lábak sárgás-barnák, a czombok némelykor sötétebbek. A csápok sötétek, a tőízek világosabbak. Hossza 4—5 mm. — Nem ritka. *(bipustulata Illig.)* ... ... **5. humeralis Fabr.**
— A lábak sárgák. A vállmenti sárga folt majdnem a varratig terjed. Az előtor széles és erősebben ívelt. Hossza 6·2 mm. — Horvátországból lett leírva. **6. graciliformis Reitt.**
7. Előtor gyérén pontozott, a csápok töve és vége és a lábak sárgák. A szárnyfedők pontozottan rovátkások, a köztércsék finoman pontozottak. Hossza 4—6 mm. —

Nem ritka. (*brevis Panz., barbata Latr.*) ... **7. linearis Illig.** Előtor sűrűn pontozott, a csápok feketék, csak az első és néha a második íz is barna. Nyulánkabb, a szárnyfedők rovátkái és köztércsei egyforma nagyságú pontokkal. Hossza 5—6 mm. — Horvát- és Szlavonországokban állítólag nem ritka. Myrmekophil állat, a Lasius fuliginosus nevű hangya bolyában él. ... ... **8. pygmaea Redtb.**

II. alcsalád: **Omophlinae.**

8. Podonta Muls.

1. Az előtor elülső széle a közepen nincsen szegélyezve, különben köröskörül mindenütt. Fekete, az előtor majdnem félköralakú és igen finoman pontozott. Az ötödik potrohszelvény hátul a ♀-nél egyenesen lemetszett, ♂-nél gyengén és egyszerűen kiöblített. Hossza 7—9 mm. — Közönséges. ... ... **1. nigrita Fabr.** Az előtor elül végig szegélyezett. Fekete, az előtor egy kissé rövidebb és erősebben pontozott. Az ötödik potrohszelvény hátul mélyen kiöblített és ennek közepén egy háromszögalakú tényes benyomattal. Hossza 7—9 mm. — A magyar Tengerparton található. ... **2. dalmatina Baudi.**

9. Cteniopus Sol.

1. Az előtor körülbelül oly széles mint hosszú és keskenyebb a szárnyfedőknél. Egészen sárga, a csápok és tapogatók is, némelykor a csápok, tapogatók, a fej és az előtor is fekete és csak a szárnyfedők sárgák (*var. sulphuratus Gmel., bicolor Fabr.*) vagy ezek is szürkésbarnák (*var. murinus Herbst.*) Hossza 7—9 mm. — Közönséges, fajváltozatai nagyon ritkák. (*sulphurens L.*) ... **1. flavus Scop.** Az előtor felényivel szélesebb mint hosszú és oly széles mint a szárnyfedők. Fekete, a lábak sárgák, a ♂ előtora fekete, a ♀-é vörös, nem ritkán a közepén és kétoldalt fekete folttal. Hossza 5-7 mm. — Nem ritka. **2. sulphuripes Germ.**

10. Omophlus Sol.

1 A hímek*) elülső lábának belső karmán fogacska van. — 1. alnem: *Odontomophlus Seidl.* ... ... 2.
— A hímek elülső lábának belső karmán nincs fogacska. — 2. alnem: *Omophlus* i. sp. ... ... 4.
2. Az epipleurak majdnem a szárnyfedők csúcsáig érnek, hátul nagyon keskenyek. A csápok a 4. ízig, az elülső lábszárak és a középső és hátulsó lábfejízek sárgák (ritkán a középső lábszárak és hátsó lábfejízek is sárgák). Hossza 12—13 mm. — Eddig csak Orsován és Herkulesfürdőnél gyűjtötték, utóbbi helyen fordul elő a *var.*

*) A hímek könnyen felismerhetők, mert csápjaik hosszabbak és szemeik nagyobbak, mint a nőstényeké.

Merthae Reitt.; melynek szárnyfedői feketék vagy barnás-feketék, a lábak és tapogatók sötétek. **1. armiliatus Brull.**

Az epipleurák legfeljebb a 3. hasiszelvényig érnek ... 3.

3. Az epipleurák a hátulsó csipőkig alig, azután erősen keskenyedők. A szárnyfedők csupaszok, az előtor szőrös; a fej és az előtor fekete, a szárnyfedők barnák. Hossza 11—16 mm. — Eddig csak Herkulesfürdőnél találták (Ganglbauer); a többi magyarországi termőhelyről említett állatok nem e fajhoz tartoznak. (*betulae Küst. nec Herbst*) ... **2. lepturoides Fabr.**

— Az epipleurák fokozatosan keskenyednek és enyésznek el. A szárnyfedők barnák, a fej és előtor fekete, a ♂ feje az előtornál keskenyebb; az előtor a közepén finoman pontozott. A csápok töve sárga; az előtor és a szárnyfedők csupaszok. Hossza 9—11 mm. — Egyedüli hazai termőhelye Fehértemplom (Merkl), hazája különben Olaszország és Sicilia. ... **3. dispar Costa**

4. A fej és rendesen a test alul is szürke szőrökkel fedett; az előtor és a szárnyfedők csupaszok vagy szintén szürke szőrösek ... 5.

— A fej, a test alul és néha az előtor is fekete szőrös ...

5. Az előtor nem egészen kétszer oly széles mint hosszú. Az epipleurák keskenyek, a hátulsó csipőknél végződnek. Hossza 9—11 mm. — Közönséges; a faunára új. Termőhelyei: Budapest, Ács, Fóth, Alpár, Mezőkovácsháza, Szeged, Pilis-Maróth ... **4. Proteus Kirsch.**

— Az előtor több mint kétszer oly széles mint hosszú. Az epipleurák elül igen szélesek, a hátulsó csipők mellett még meglehetősen szélesek és ezek mögött végződnek ... 6.

6. A csápok oly hosszúak mint a fél test, vastagok, az utolsó ízek kétszer oly hosszúak mint szélesek. Hossza 10—12 mm. Nagyon közönséges ... **5. rugicollis Küst.**

— A csápok a test felénél hosszabbak, vékonyak, az utolsó ízek kétszer oly hosszúak mint szélesek. Hossza 8·5—9 mm. Ritkább faj; termőhelyei: Budapest, Mezőkovácsháza, Szászrégen. **6 longicornis Bertol.**

7. Az előtor gyéren és finoman pontozott, a korongján is hosszú fekete szőrökkel fedett ... 8.

— Az előtor sűrűn pontozott és csak az oldal és elülső széle mentén hosszú fekete szőrökkel fedett; a szárnyfedők finom rövid sárga szőrzetüek, közben néhány hosszabb fekete szőrrel behintve. Hossza 7—9 mm. Eddig csak Keszthelyről és Erdélyből ismerjük; ritka. **9. picipes Fabr.**

8. A csápok hossza a test felével egyenlő, az előtor oldalt karimás, a szárnyfedők finom sárga szőrzetüek, a vállbütykök jól kifejlődöttek. Hossza 8—11 mm. Közönséges (*Armeriae Curt., Amerinae Kirsch.*) ... **7. rufitarsis Leske.**

— A csápok a test felénél rövidebbek. Az előtor oldalai elül szegélyezettek, a szárnyfedők sárga szőrzettel fedettek, vállbütyök alig látható. Hossza 5 mm. Elég ritka; termőhelyei: Budapest *(picipes Redtb.)* ... **8. lividipes Muls**

Eperjes környékének Noctuidái.

Irta *Dahlström Gyula.*

I.

Diloba *caeruleocephala* L. gy. IX. 15—X. 20. H. V. 10—VI. 20. Prunus és Pyruson.

Arsilonche *albovenosa* Göze. i. r. V. 12—VI. 10 és VIII. 16—IX. 12.

Clidia *geographica* F. r. Husz szerint a Tarcza folyó mentén.

Demas *coryli* L. k. V. 11—VI. 15. H. VII 10—X. 20. Fagus és Coryluson.

Acronycta *leporina* L. gy. és var. *bradyporina* Tr. r. gy. V. 15—VI. 20. H. VIII. 21—IX. 26. Salix és Populuson. *Aceris* L. k. és ab. *candelisequa* Esp. r. V. 20—VI. 26. H. VII. 15—IX. 25. Acer és Aesculuson. *Megacephala* F. k. V. 6—VI. 25. H VII. 15—X. 5. Populuson. *Alni* L. i. r. V. 26—VI. 30. *Strigosa* F. r. V. 15—VI. 25. *Tridens* Schiff. r. V. 18—VI. 20. *Psi* L. gy. V. 28—VI. 30. *Cuspis* Hb. i. r. VI. 2—VII. 6. *Menyanthidis* View. r. (Husz.) *auricoma* F. gy. és ab. *Pepli* Hb. i. r. V. 20—VI. 28 és VII. 25—VIII. 30. *Euphorbiae* F. r. és ab. *Montivaga* Gn. r. V. 10—VI. 25. és VII. 10—VIII. 20. *Euphrasiae* Brahm. i. r V. 15—VI. 25. *rumicis* L. k. és ab *obscura* Dalstr. VII. 6—VIII. 4. H. VII. 15—X. 10. Rumexen és Euphorbián. *Ligustri* F. gy. VII. 15—VIII. 18.

Bryophila *raptricula* Hb. r., ab. *carbonis* Fr. i. r. és ab. *deceptricula* Hb. r. VII. 26—VIII. 30. *fraudatricula* Hb. r. VII. 10—VIII. 15. *receptricula* Hb. VII. 25—VIII. 30. *ravula* ab. *ereptricula* Tr. r. VII. 18—VIII. 20. *Algae* F. r. ab. *mendacula* Hb. r. és ab. *calligrapha* Bkh. r. VII. 10—VII. 12, *perla* F. r. VII. 26—VIII. 30.

Moma *Orion.* Esp. gy V. 15—VII 28.

Diphthera *ludifica* L. r. (Husz).

Agrotis *strigula* Thnb. i. r. VII. 2—VII. 30. *polygona* F. i. r. VI. 30—VII. 28., *signum* F. gy. VI. 26—VII. 30., *janthina* Esp. i. r. VI. 10—VII. 20., *linogrisea* Schiff. r. VI. 20—VII. 25., *fimbria* L. gy. VII. 15—VIII. 26., *augur* F. gy. VII. 3—VIII. 10., *obscura* Brahm. r. V. 10—VI. 15., *pronuba* L. gy., ab. *innuba* Fr. k. és ab. *Hoegei* H.-S. r. VI. 28—VII. 31., *orbona* Hufn. i. r. és ab. *subsequa* Hb. i. r. VII. 10—VIII. 16., *comes* Hb. k., ab. *adsequa* Tr. gy: és ab. *prosequa* Tr. r. VII. 10—VIII. 20., *hyper-*

borea Zett: i. r. VII. 17—VIII. 10., *triangulum* Hufn: gy. VI. 28—VIII. 8., *baja* F. k. VII. 16—VIII. 26. H. IV. 18—VI. 2. Plantagon *c-nigrum* L. k. V. 10—VI. 6. és VIII. 8—VIII. 31., *ditra pezium* Bkh. r. V. 28—VI. 30., *stigmatica* Hb. r. VI. 25—VII. 27., *xanthographa* F. gy. és ab. *cohaesa* H.-S. r. VIII. 26—XI. 30., *umbrosa* Hb. i. r. VIII. 28—X. 10., *rubi* View. gy. VII. 10—VIII. 26., *florida* Schmidt. i. r. VII. 15—VIII. 20., *brunnea* F. gy: VI. 20—VII. 30., *festiva* Hb. r. VII. 10—VIII. 26, *depuncta* L. r. VII. 15—VIII. 30., *multangula* Hb. i. r. VI. 2—VI. 30., *cuprea* Hb. r. VI. 26—VIII. 28., *plecta* L. gy. V. 10—VI. 20. és VIII. 12- IX. 20., *simulans* Hufn: r. VI. 15—VII. 24., *lucipeta* F. i. r. VI. 10—VII. 20., *fugax* Tr. r. VI. 15—VII. 25., *putris* L. k. V. 10—VI 15 és VII. 24—VIII. 30 H. VII. 2—III. 20. és IX 15—X. 10 Plantagon, *latens* Hb. i. r. VII. 2—VIII 6., *forcipula* Hb. r. (Husz), *cinerea* Hb. r. VI. 5—VI. 30, *exclamationis* L. k. VI. 15—VII. 30, *recussa* Hb. i. r. VII. 2—VII. 31, *transylvanica* H.-S. i. r. VII. 24—VIII. 20, *nigricans* L. r. és ab. *rubricans* Esp. r- VII 16—VIII. 20, *tritici* L. gy., var. *eruta* Hb. r., var *transiens*. Stgr. r. és var. *aquilina* Hb. r VII. 16—30, *obelisca* Hb. r. és ab. *ruris* Hb. r. VIII. 20—IX. 25, *vitta* Hb. i. r. VIII. 20—IX. 16, *saucia* Hb. r. és ab. *margaritosa* Hb. i. r. VIII. 18—IX. 26, *ypsilon* Rott. k. IX. 10—X. 28, *segetum* Schiff. k. és ab. *pallida* Stgr. r. VIII 4—IX. 8, *corticea* Hb. gy. VII. 16—VIII. 30. *crapa* Hb. i. r. VII. 16—VIII. 25, *vestigialis* Rott. gy. es ab. *albidior* Stgr. i. r. VII. 27—VIII. 30, *praecox* L. r. VII. 4—VIII. 6, *prasina* F. gy. VI. 27—VIII. 16, *occulta* L. r. VII. 4—VIII. 20.

Charaeas *graminis* L. gy. és ab. *tricuspis* Esp. r. VI. 18—VII. 24.

Neuronia *popularis* F. k. VIII. 10—IX. 15, *cespitis* F. gy. VII. 10—VIII. 30.

Mamestra *leucophaea* View. gy. V. 15—VI. 20, *advena* F. gy. VI. 4—VII. 20, *tincta* Brahm. gy. VI. 15—VII. 30, *nebulosa* Hufn. k. V. 18—VI. 30, *contigua* Vill: gy. VI. 14—VII. 20, *thalasina* Rott. gy. és ab. *achates* Hb. r. V. 20—VI. 30. *dissimilis* Kn. k. és var. *varians* gy., I. és II. iv V. 15—VI. 20 és VII. 27—VIII. 30, *pisi* L. k. V. 10—VI. 25, *brassicae* L. k. V. 25—VII. 10, *persicariae* L. k. és ab. unicolor Stgr. r. VI. 6—VII. 10. *albicolon* Hb. r. 5—VII. 15. *aliena* Hb. r. V. 15—VI. 30, *oleracea* L. k. V. 10—VI. 25 és VII. 26—VIII. 30, *genistae* Bkh. gy. V. 10—VI. 28, *glauca* Hb. r. (Husz), *dentina* Esp. k. és ab *Latenai* Pier. r. V. 15—VIII. 20, *trifolii* (Hufn.) k. V. 15—VI. 20 és VIII. 10—IX. 25, *marmorosa* Bkh. r. (Husz), *reticulata* Vill. r. VII. 25—IX. 10, *chrysozoma* Bkh. r. VI. 10—VII. 28, *serena* F. r. és ab. *obscura* Stgr. i. r. V. 5—V. 20 és VII. 10—VIII. 28.

Dianthoecia *nana* Rott. r. V. 10—VI. 15 és VIII. 5—IX 15, *albimacula* Bkh. r. V. 10—VI. 16, *compta* F. r. V. 16—VI. 28, *capsincola* Hb. gy. V. 10—VI. 26, és VIII. 8—IX. 26, *cucubali* Fuessl. gy. mint az előbbi *carpophaga* Bkh. r. (Husz).

Epesima *glaucina* Esp. r. (Husz), *scoriacea* Esp. r. VIII. 28—IX. 30.

Aporophyla *nigra* Hw. i. r. (Husz).

Ammoconia *caecimacula* F. gy. VIII. 20—IX. 29.

Polia *polymita* L. gy. VII. 20—VIII. 24, *flavicincta* F. r. (Husz), *xanthomista* Hb. r. (Husz), var. *nigrocincta* Tr. r. VIII. 19—X. 20, *chi* L. r. V. 10—VI. 6 és VII. 8—VIII. 20.

Dryobota *roboris* B. r. IV. 19—V. 15 és IX. 4—X. 15, *monochroma* Esp. r. és var. *suberis* B. IX. 4—X. 10, *protea* Bkh. gy. IX. 2—X. 15.

Dichonia *convergens* F. gy. VIII. 26—IX. 30, H. V. 15—VI. 30. Quercuson, *aeruginea* Hb. r. IX. 15—X. 20, *aprilina* L. gy. VIII. 26—X. 4. H. V. 18—VII. 5, Quercuson.

Chariptera *viridana* Walh., gy. VII. 4—VIII. 15.

Miselia *oxyacanthae* L. k. IX. 8—X. 15. H. V. 10—VI. 20. Prunuson.

Aparnea *testacea* Hb. r. (Husz).

Valeria *oleagina* F. r. III. 18—IV. 16. H. V. 18—VII. 10. Prunus spinosán.

Luperina *virens* L. r. VII. 26—VIII. 22, *Zollikoferi* Frr. i. r. IX. 12—X. 20.

A lepkék biologiájához.

Irta *A. Aigner Lajos.*

Agrotis obelisca Hb. Ennek a széles elterjedésű Noctuának Budapesten húszféle variatiója van; augusztus, szeptemberben röpül. Hernyója apró növényeken él és április-májusban laza homokban keresendő. Erre a czélra kis vas gereblyét lehet használni, a mely pálczára ráerősíthető. A homokban hagyandó bábokat jól nedvesen kell tartani.

A. vestigialis Rott. Csaknem kizárólagosan homokos vidékeken, Budapesten olykor gyakori, augusztus-szeptemberben délután virágok körül röpülve. Hernyója április-májusban füvek gyökerén él s mintegy megdermedve fekszik a laza homokban. Csak juliusban bábozódik és szintúgy mint bábja gyakran megnedvesítendő. Ha a hernyók a homok felületén turkálnak, az annak a jele, hogy kevés nedvességük van; az ily hernyok elszáradnak s elpusztulnak. Sekély házikóban kell őket tartani és ha azt friss táplálék nyújtásakor a napra kiteszszük, az fejlődésüket igen előmozditja.

A. praecox L. Budapesten mint hernyó május közepéig gya-

kori Echium, Euphorbia, Plantago, sárga-lóhere s egyéb apró növényeken, mint pl. a Convolvuluson is, melynek virágját a lepke juliusban szereti felkeresni. A hernyó napközt a laza homokban fekszik.

Heliothis dipsaceus L. Április végétől junius végéig és julius elejétől augusztus elejéig, nappal virágokon, gyorsan röpülve. — Hernyója juniusban és augusztus 12-től október elejéig, Chondrillán, Pimpinellán, Centaureán stb.

Chariclea purpurites Tr. Májusban. — Hernyója junius közepétől julius közepéig Dictamnus albuson, melynek magvaival és magtokjaival él.

Thalpochares Dardouini B. Május végétől julius végéig Scabiosákon és ritkábban sziklákon ülve; csak este röpül. — Hernyója julius-augusztusban az Anthericum magtokjaiban; korhadt fában, vagy fürészporban bábozódik.

Catocala dilecta Hb. Május közepétől juniusig, sőt juliusig is. — Hernyója áprilistól május közepéig és junius közepétől kezdve tölgyfákon és bokrokon, többnyire az alacsonyabb ágakon.

C. paranympha L. Juliusban körtefák törzsén. — Hernyója május-juniusban körte- és tölgyfákról kopogható

C. conversa var. agamos Hb. — Hernyója alacsony tölgybokrokon. Kopogás útján rendszerint csak kicsiny korában, ritkán kifejlődve kapható. Ekkor alighanem a bokor alján a kéreghez tapad, vagy a bokor alatt levő száraz lomb alá rejtőzik. A kis hernyókat üvegekben kell nevelni, a míg teljesen ki nem fejlődtek.

Eccrita ludicra Hb. Jnnius-juliusban hegyi réteken este Scabiosákra röpülve. — Hernyója májusig Onobrychis sativán napközben eleinte a tápnövény multévről maradt kóróin vagy apró tőbeli levelei alatt; később attól távolabban moha vagy száraz lomb alatt.

Toxocampa limosa Tr. Három ivadékban májusban, juliusban és szeptemberben virágzó Colutea bokrokon. — Hernyója junius-, augusztus- és októberben főleg Colutea arborescensen, továbbá Lathyrus vernuson, Rhinanthuson és minden Vicia-féléken.

Crocallis tusciaria Bkh. Juniusban. Hernyója májusban Clematison és kökényen, este lámpással keresendő.

Venilia macularia L. Április elejétől junius elejéig és julius elejétől augusztus végéig, igen közönséges. Egyik 1898-iki kirándulásom alkalmával a Svábhegyen, midőn délfelé falatoztam, a

lepke hozzám röpült, nadrágomra ült, majd az elhányt zsiros papirra stb., szóval oly barátságos volt, hogy alig lehetett elűzni.

Hibernia aurantiaria Hb. Október-novemberben tölgyfaerdőkben. — Hernyója májusban tölgyfákon, 1892-ben Krassó-Szörény megyé több helyén k. b. 10,000 holdnyi tölgyerdő területen a *Bombyx neustria*-val együtt nagy mennyiségben lépett fel, anélkül azonban, hogy lényeges kárt tett volna.

H. Ankeraria Stgr. Március elejétől április közepéig igen közel a földhöz virágokon, fákon, keritéseken, falakon és házakon Frivaldszky Imre szerint este a fák rügyein és kicsurgó nedvén, napközben azok ágain. Tölgyfáról is kopogható, még pedig úgy a hím, mint a nőstény, mely útóbbinak a számára lepedőt kell kiteríteni, eleinte holtnak teteti magát, majd azonban annál gyorsabban futkároz.

Különfélék.

Hazai rovargyűjtemények. (l. R. L. VII. 195. l.) Martinyi Ödön, Nyiregyháza: *Lepke-gyüjtemény*. körülbelül 450 Macro- és 300 Mikrolepidoptera több mint 6000 példányban 25 nagyobb üveges fiókban úgy rendezve, hogy a lepkék a fonák oldalról, valamint nyugvó, ülő helyzetben is felvannak tüntetve. 50 fajnak kivételével 1889—1900. években Szabolcs-megyében gyűjtve. — A nagyszebeni Természettudományi Egyesület hazai (erdélyi) *lepke-gyüjtemény* 721 Makro- és 349 Mikro-, összesen 1070 Lepidoptera fajból áll 2250 példányban 80 üvegfedelü fiókban. Azonkivül van 400 palaearctikus és mintegy 200 exotikus lepkefaj. Az összes lepkéket az egyesület titkára, Dr. Czekelius D. főorvos gyüjtötte, vagy csere utján szerezte. — Dahlström Gyula nevezetes lepkegyüjteményét megvette a Muzeumok és Könyvtárak országos főfelügyelősége s azt valószinüleg valamely vidéki muzeumnak fogja átengedni. — Dr. Chyzer Kornél ministeri tanácsos feloszlatta rovargyüjteményét; a Hymenopterákat és pókokat a M. Nemzeti muzeumnak ajándékozta, a bogarakat és Orthopterákat Hajós József-nek engedte át. — Ormay Sándor tekintélyes és nagybecsü bogárgyüjteményét Mallász József vette meg. — Emőkei ifj. Emich Gusztáv Hymenopteragyüjteményét a M. Nemzeti Muzeumnak ajándékozta.

Entomologiai pályaművek és pályadijak. A párisi akademia mult év deczember havában a következő három tudóst részesitette pályadijban: 1. Seurat-ot a Hymenopterákban élősködő álczákról és bizonyos szerveknek általuk okozott elsatnyulásáról szóló vizsgálódásaiért. 2. Linden grófnőt a lepkefajok genealogiájá-

ról írt tanulmányáért. 3. Bordás-t a bogárhímek nemző-szerveiről írt dolgozatáért. — Újabb díjak kitüzése: Az indiai ocean valamely antarktikus szigete faunájának tanulmányozása (1902.: 4000 frank); Egyiptom és Sziria Vertebrata-faunájának tanulmányozása (1300 frank); az állatok külső (színbeli) ruházatáról vagy nembeli functióiról (1903.: 1200 frank); utazóknak, kik Ázsia ismeretlenebb részeinek felkutatása körül érdemeket, szereznek (3—4000 frank); a mathematika, physika, chemia, természetrajz és gyógytan terén levő kiváló felfedezésekért (50,000 frank) és az 1901. jan. 1-től 1903. jan. 1-ig megjelenő legnevezetesebb zoologiai vagy geologiai műnek (1903.: 1500 frank).

Irodalom.

Ervin Rössler, Odonata Fabr. s osobitim obzirom na Hrvatsku, Slavoniju i Dalmaciju. (Glasnik Hrvatskoga Narovoslovnoga Društva. XII. 1—98. 1 táblával. Zagreb, 1900.)

Szerző a horvát-szlavonországi és dalmácziai szitakötőkről nagyobb munkát írt horvát nyelven, melynek főbb fejezetei: irodalom, orizmologia, a belső szervek boncztana, életmód, előfordulás és rendszer. Találunk kulcsot a nemek és fajok meghatározására és végre biologiai adatokat az egyes fajokról. A felsorolt fajok mind olyanok, melyek úgy Kohaut (A magyarországi szitakötőfélék természetrajza) mint Mocsáry (Fauna Regni Hungariae) munkáiban is szerepelnek, mindazonáltal becses adatokat tartalmaz e munka a fajok földrajzi elterjedését illetőleg. *Csiki Ernő.*

*

Becker Th. Dipterologische Studien. V. Pipunculidae (Berlin. Entom. Zeitschr., XLV. 1900. p. 215—252.)

Szerző ugyane folyóirat 1897. évfolyamában már feldolgozta egyszer az európai Pipunculidákat, de az azóta felfedezett új fajok száma arra késztette, hogy most bővített kiadásban újra adja közre. A meghatározó táblázatok újra vannak átdolgozva s az új fajok azokban tekintetbe véve. Ezek szerint az európai faunából eddig 70 faj ismeretes. Új fajok hazánkból: *Pipunculus trapezoides* (Borgó-Prund), *P. signatus* (Kupinovo). Hazánkra új faj a *P. mutatus Beck.*, mely eddig csak Egyptomból volt ismeretes s melyet Dr. Kertész a Csepelszigeten gyűjtött. *K.*

Bezzi M. De nova Dipterorum specie faunae Hungaricae pertinente. (Természetrajzi Füzetek, XXIII. 1900. p. 251—253).

Egy új faj, az *Empis Kertészii*, leírását adja összehasonlítva azt a rokon fajokkal. Termőhelye: Pilis-Marót. *K.*

*

Kertész K. A magyarországi Notacanthák átnézete (Állattani Közlemények, 1900. p. 24—36.)

A hazánkban eddig megfigyelt nemek és fajok meghatározó táblázatokban összeállítva, rövid leírásokkal. *K.*

*

Kertész K. Beiträge zur Kenntniss der indo-australischen Sapromyza-Arten. (Természetrajzi Füzetek XXIII. 1900. p. 254—276. 4 fametszettel.)

A Biró Lajos gyűjtötte Sapromyzidák feldolgozása. Az összes fajokat felölelő, meghatározó tábla után következik az új fajok 42 leírása. *K.*

*

Kertész K. Übersicht der Griphoneura-Arten. (Természetrajzi Füzetek, XXIII. 1900. p. 395—399. 1 fametszettel.)

Az egész világról eddig ismert Griphoneura-fajok feldolgozása. Eddig csak Dél-Amerikából volt ez a nem ismeretes, míg Biró Új-Guineából 5 új fajt küldött, melyek itt le vannak írva. *K.*

*

Kertész K. Bemerkungen über Pipunculiden. (Wien. Entomol. Zeitg., XIX. 1900. p. 244—245) és Nachtrag zu den Bemerkungen. (ibid. p. 270.)

A Pipunculidák családjára vonatkozó systematikai és synonymikai megjegyzések. *K.*

*

Stein P. Einige neue Anthomyiden. (Entomol. Nachricht. XXVI. 1900. p. 305—324.)

14 új faj leírása, Magyarországból a következőket írja le: *Aricia humerella* (Brassó), *Spilogaster pollinosa* (Novi), *Prosalpia pilitarsis* (Zernest), *Chortophila nuda* (Erdély), *Ch. triticiperda* közelebbi termőhely megnevezése nélkül. *K.*

„ROVARTANI LAPOK“

Auszug der Aufsätze dieser in ungar. Sprache erscheinenden entomologischen Monatschrift

Unter Mitwirkung von

Dr. *A. Bedö*, Dr. *C. Chyzer*, Dr. *G. Entz* und Dr. *G. Horváth*

redigirt von

L. v. Aigner-Abafi und E. Csiki.

Budapest VIII., Rökk-Sz.-Gasse 32.

1901. März. VIII. Band Hett 3

S. 45. **L. Biró : Entomologische Beobachtungen in Australien** I. Behufs Herstellung seiner angegriffenen Gesundheit hielt sich Verfasser 6 Wochen in Australien auf, und kehrte gegen Ende November 1900 wieder nach Neu-Guinea zurück. Bei Mount-Victoria fing er an Eucalyptus-Sträuchern zahlreiche Thynnus, meist in Copula. Das unverhältnissmässig grosse, geflügelte ♀ schleppt das ameisenförmige kleine ♀ einen ganzen Tag auf seinen Rücken umher, seiner Nahrung nachgehend, während das ♀ die Copulation besorgt. Diese scheint von langer Dauer zu sein, denn Biró fand die Thiere Morgens, Mittags und Nachmittag bis 5 Uhr vereint. Abend trennen sie sich und gehen für den nächsten Tag eine neue Ehe ein. Auch bei den nächsten Verwandten dieser Wespen, bei den Mutillen, beobachtete Verfasser dies Zusammensein in Neu-Guinea, in Europa dagegen niemals. Um zu constatiren, welche Insecten an Eucalyptus leben, versuchte er einen Nachtfang, indem er die Sträucher mit dem Streifnetz bearbeitete. Die Ausbeute war ergiebig, darunter zahlreiche Ameisen, welche Biró nicht im Zimmer freilassen wollte, das Aufspiessen der Ausbeute somit auf der Veranda des Hotels besorgt. Die sich einfindenden Gäste bewunderten den Heldenmuth Biró's, der sich vor den Ameisen nicht scheute. Nicht so die Hotelbesitzerin, die wusste, dass die weissen Ameisen sehr gefährlich seien. Vergeblich stellte ihr Biró vor, dass die vorliegenden schwarz seien und nur im Freien leben ; die Frau behauptete, dieselben würden im Kasten gleichfalls weiss werden und im Hause Alles benagen. Kurz sie gestattete die fernere Bergung der Ausbeute nicht.

47. **F. Tomala : Sesia empiformis Esp. var. hungarica n. var.** Verfasser, der sich mit der Zucht der Sesien sehr eingehend befasste, entdeckte in der auf Inundationsgebieten Ungarns häufigen *Euphorbia lucida* eine neue Sesia, welche der *S. empiformis* sehr nahe steht, aber einen grünlichen Schimmer zeigt. Dieselbe kommt in keiner andern Euphorbia vor, ebenso sind aus der genannten Pflanze keine anderen Sesien zu erhalten.

S. 50. **L. v. Aigner Abafi: Die Lepidopteren der arctischen Gegenden**. Zusammenstellung derjenigen ungarischen Rhopaloceren, welche auch in den arctischen Gegenden vorkommen.

S. 53. **E. Csiki: Die Alleculiden Ungarns**. Bestimmungstabelle der in Ungarn vorkommenden Alleculiden. Im Ganzen sind bis jetzt aus 10 Gattungen 32 Arten und 10 Varietäten bekannt. Eine Art, nämlich *Omophlus Proteus Kirsch*, die bisher verkannt wurde, ist für die Fauna Ungarns neu, ebenso *Gonodera Luperus var. castaenea Marsh.*

S. 60. **J. Dahlström: Die Noctuiden der Umgebung von Eperjes** I. Enumeration.

S. 63. **L. v. Aigner-Abafi: Zur Biologie der Lepidopteren**. Fortsetzuug der früher mitgetheilten Beobachtungen.

Kleinere Mittheilungen.

S. 64. *Preisgekrönte Werke und Preisausschreiben* der Pariser Akademie der Wissenschaften.

S. 64. *Ungarische Insektensammlungen*. Bericht über die Sammlungen der Herrn Martinyi, Dahlström, Chyzer, Ormay, Emich und des Naturwissenschaftlichen Vereins in Nagyszeben.

Literatur. *E. Csiki* und *K.*: Kurze Besprechung der Publicationen von E. Rössler (Odonaten Kroatiens), Th. Becker (Dipteren), *M. Bezzi* (Empis Kertészi n. sp.) *Dr. K. Kertész* (Notacanthae, Sapromyzae, Griphoneurae, Pipunculidae) und P. Stein (Anthomyidae).

XX-ik katalógusom, illetve árjegyzékem, mely az idén gyűjtött sok ezer szépen praeparált és pontosan meghatározott ritka európai és kivül magyarországi *Coleopterát* tartalmaz, — megjelent és kívánatra ingyen és portómentesen küldöm. A legritkább bogarak a szokásos áron alul, azaz 70—75% árengedménynyel kaphatók.

Tavarnok u. p. N.-Tapolcsány. *Kelecsényi Károly.*

Coleoptera-kereskedés. Mint honunkban a legrégibb és legnagyobb rovarkereskedés tulajdonosa, ajánlom magángyűjtőknek, iskoláknak, gazdászoknak és erdészekuek 8000 hibátlanul meghatározott honi és külföldi fajból álló rovar-készletemet. Honi faunánk közönséges és legritkább fajai nagy számban, továbbá több száz exotikus faj. Iskolák részére gyűjteményeket olcsón állítok össze. Honi gyűjtőkkel szívesen lépek csereviszonyba.

Megkeresésre nyomatott árjegyzéket ingyen és bérmentve küldök.

Német-Bogsán. (Krassó-Szörénymegye.)

Merkl Ede.

Magyarország madarai. *A hazai madárvilág megismerésének vezérfonala.* Irta: Dr. Madarász Gyula. Ezen munkából megjelent az 1—6. füzet: az *első füzet* a szisztematikai részszel kezdődik s az *Énekl*ők rendjének négy családját, ugymint: a *varju-, sárga-rigó-, seregély-* és *pinty-féléket*; a *második füzet a pacsirta-, billegetető-* és *poszátaféléket*; a harmadik a *vizirigó-, ökörszem- és rigóféléket*; a negyedik pedig a *pipők-eczinege-, küllő-, famászó-, gébics-, selyemfark-, fecske- és légykapófélé*ket az ötödik a *rikácsolókat, kakuk-, harkály-* és *bagoly*-féléket, a 6. a mely most jelent meg, a *ragadozókat* tartalmazza.

A munka díszes kiállításban, a szerző eredeti rajzaival, és színes táblákkal, quart formátumban 10—12 füzetben fog befejezést nyerni. Az általános ismeretekre vonatkozó bevezető rész az utolsó füzetben a tárgymutatóval egyetemben jelenik meg.

Előfizetési ára 1—1 füzetnek 1 frt 50 kr, az egész munkának 15 frt Az előfizetési pénzek *Dr. Madarász Gyulá*-hoz, (Magyar Nemzeti Muzeum vagy a *Rovartani Lapok* szerkesztőségéhez címzendők.

Rovar-gyűjtemények tulajdonosait (magánosokat úgy mint intézeteket) felkérjük, szíveskedjenek velünk közölni, hogy azok minő rovarrendeket ölelnek fel, körülbelül hány fajt és példányt foglalnak magukban, ki gyűjtötte, mely években? *A »Rovartani Lapok» szerkesztősége.*

Acherontia Atropos. Felkérem t. rovarászainkat, hogy a *halálfőpillét* és *bábját* lehető nagy számban hozzám beküldeni szíveskedjenek: Készséggel szolgálok cserében más lepkékkel. Szívesen fogadnék el cserében *Saturnia pyrit, Vanessa C-albumot* és egyéb közönségesebb fajokat is, s e czélra kérem a tölös példányok jegyzékét.

Budapest VIII. Rökk-Szilárd-u. 32. *A. AignerLajos.*

Entomologiai művek.

Általános. *A Magyar Birodalom Állatvilága.* (Fauna Regni Hungariae). III. kötet. Arthropoda. Kiadja a k. m. Természettudományi Társulat Ára 35 kor., társulati tagoknak 20 kor. — *Kárpáti E.* Állatmuzeum, utasítás állatok kitömesére s eltartására, és csontvázak készítésére, ábrákkal 1 kor. 40 fill. — *Bein K.* A kis rovargyűjtő. Utasítás a kiválóbb rovarok megismerésére és gyűjtésére 2 kor. — *Szekeres F. Ö.* A rovargyűjtő 1 kor. 60 fill. — *Lejtényi S.* Rovargyűjtő. Segédkönyv a középiskolai ifjuság számára, kötve 1 kor. — *Kriesch J.* A rovarok világa. 16 ábrával 80 fill. — *Kirándulók* zsebkönyve. 70 rajzzal, kötve 3 kor. 50 fill. — *Dr. Lendl* A. Rövid útmutatás a természetrajzi gyűjtemények konzerválásához 80 fill. — *Dr. Daday J.* Rovartani műszótár 1 kor. 60 fill. — *Hoffer*, Praxis der Insektenkunde. 3 kor. — *Kolbe*, Einführung in die Kenntniss der Insekten 17 kor.

Hymenoptera. *Mocsáry S.* A magyar fauna fémdarazsai 2 kor. 40 fill. A magyar fauna másnejű darazsai 2 táblával 1 kor. 20 fill. Adatok Magyarország fürkész darazsainak ismeretéhez I. 1 kor. 20 fill. Földünk fémdarazsainak magánrajza 40 kor.

Lepidoptera. *Bein* K. A kis lepkegyűjtő. A lepkék ismertetése és gyűjtése 2 kor. — A. *Aigner L.* A lepkészet története Magyarországon 3 kor. — *Berge*, Schmetterlingsbuch 8. Aufl. 1300 Abb. auf 50 farb. Tafeln 25 kor. 20 fill. — *Hofmann*, Die Gross-Schmetterlinge Europas 2. Aufl. 2000 Abb. auf 71 farb. Tafeln 30 kor. Die Raupen der Gross-Schmetterlinge Europas. 1900 Abb. auf 50 Tafeln 30 kor.

Diptera. *Tömösváry Ö.* Egy tömegesen tenyésző légyfaj az Alsó-Duna mellékeiről 3 tábl. 60 fill. — *Kertész K.* Catalogus Tabanidarum orbis terrarum universi 6 kor.

Coleoptera. *Török P.* Bogár-határozó 2 kor. 80 fill. — *Bein* K. A kis bogárgyűjtő. A bogarak ismertetése és gyűjtése 2 kor. — *Calwer*, Käferbuch 5. Aufl. mit 48 color. Tafeln 24 kor. — *Seidlitz*, Fauna Transsylvanica 12 kor.

Hemiptera. *Dr. Horváth G.*, Adatok a hazai félröpűek ismeretéhez 40 fill. A magyarországi Psyllidákról 40 fill. Az Eremocoris-fajok magánrajza. 2 tábl. 60 fill.

Orthoptera, Pseudoneuroptera és Neuroptera. *Pungur Gy.* A magyarországi tücsökfélék természetrajza 6 tábl. 5 kor. — *Kohaut R.* Magyarország szitakötő-féléi. 3 színes tábl. 2 kor. 60 fill.

Myri poda. *Dr. Daday J.* A magyarországi Myriopodák magánrajza 4 táblával 4 kor.

Arachnoidea. *Dr. Chyzer K.* és *Kulczynski L.* Araneae Hungariae 3 kötet 24 kor. — *Herman Ö.*, Magyarország pókfaunája 3 kötet, csak a 2—3. kötet kapható 16 kor. — Dr. *Lendl* A. A pókok, különösen a kerekhálós pókok természetes osztályozása 1 kor. — *Karpeles L.* Adalék Magyarország atkafaunájához. 8 táblával 2 kor.

Crustacea: Dr. *Daday J.* A Magyarországban eddig talált szabadon élő evezőlábú rákok magánrajza. 4 tábl. 3 kor. A magyarországi Branchipus-fajok átnézete. 1 kor. A magyarországi Diaptomus-fajok átnézete 1 kor

---

Most jelent meg:

Catalogus Endomychidarum.

Conscripsit

Ernestus Csiki.

A Musaeo Nationali Hungarico editus. Budapestini 1901.
Ára 3 korona.

E művek szerkesztőségünk útján is megrendelhetők.

Schmidl Sándor könyvnyomdája Budapest, VI., Szerecsen-u 6.

Kot. 8 fuzet 3
1901 : marc.